

μόνον λαμπρῶς, ἱστορικῆς μεγαλογραφίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀληθοῦς εἰς τὴν σκηνὴν προωρισμένου δράματος· ὑπῆρξε δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀναμφερίστως ἐπιτυχῆς ἡ τοῦ θέματος ἐκλογή. Ἡ ὅλη τοῦ Ἡρακλείου πολιτεία περιεσώθη μέχρις ἡμῶν διὰ τῶν αἰώνων ὡς ἐν τῶν περιεργωτάτων ψυχολογικῶν προβλημάτων, ὡς αἰνίγμα οὗ τὴν λύσιν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις μάτην ἐπιδιώκομεν. Ὁ περικλεῆς Αὐτοκράτωρ, ἐνυμφεύθη, ὡς γνωστόν, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνεψίαν, τὴν περικαλλῆ Μαρτίαν, καὶ τὸ συνοικέσιον τοῦτο, ὅπερ κατεδίκασεν ἡ ἐκκλησία, ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ πασῶν αὐτοῦ τῶν συμφορῶν. Ὁ ἀκάθεκτος ἥρως ὑπὸ τῶν ἡθικῶν ἀλγηδόνων ἐκδηλώνεται τέλος καὶ καταθραύεται, εἰς ἡμᾶς δὲ παρίσταται, ἀναπετανυμένης τῆς αὐλαίας, ὡς φυγὰς πρὸ τῶν Ἀβάρων, οἵτινες πανταχόθεν περιέβαλλον τὴν περιδοξὸν αὐτοῦ πρωτεύουσαν. Ἐν ἐπακολουθοῦσῃ συνδιαλέξει μετὰ τοῦ ἐξαδελφου αὐτοῦ Κουροπαλάτου Νηκίτα, ἥτις ἐνθυμίζει τὸν διάλογον μετὰ τοῦ Δὸν Καρόλου καὶ τοῦ Μαρκησίου Πόζα, ὁρῶμεν αὐτὸν θρηνοῦντα, ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Β', ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν μεγαλουργῶν τῆς νεότητος αὐτοῦ ἐνείρων. Ἀγγέλλει μάλιστα τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ὅπως, ἐγκαταλείπων εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ τὸ Βυζάντιον, καὶ καταφεύγων εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ Καρχηδόνα, διαβίωσῃ ἐκεῖ εἰδυλλιακὴν ὑπαρξιν μετὰ τῆς ἐπερίστου συζύγου, ἥτις φαίνεται ἀκολουθοῦσα τὸ ῥητόν: *Après nous le déluge*, εἰς ἑλληνικὴν ἐννοεῖται γλῶσσαν:

Βιώσωμεν

ἡμεῖς λαμπρῶς, καὶ εἴτα εἰς τοὺς κόρακας.

Ἄλλ' ὑπάρχει εἰσέτι μία εὐδικτος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἡρακλείου χορδή, ἡ θρησκευτικὴ, καὶ ἀκριβῶς αὕτη δονεῖται σπαρακτικῶς ὑπὸ τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ τίμιος σταυρὸς εἶχε περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων, πορθησάντων τὴν Ἱερουσαλήμ. Τότε ἀφυπνίζεται εἰς τοῦ ληθάργου ὁ ἥρωας, καὶ δι' ἀλλεπαλλήλων τροπαίων, ὧν ἓνια ὁρῶμεν ἐπ' αὐτῆς τῆς σκηνῆς μετατιθεμένης εἰς Ἀσίαν, καὶ ἄλλα μανθάνομεν ἐκ μηνυμάτων πρὸς τὴν Αὐτοκράτειραν, ἥτις εἶχεν ἀπομείνει ἐν Βυζαντίῳ, οἱ Πέρσαι ὁλοσχερῶς καταθραύονται καὶ ἀνα-

κτάται τὸ τρισάγιον τοῦ μαρτυρίου σῆμα. Ἄλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Γολγοθᾶ, μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν, ἀπαίσιον παρίσταται τῷ Ἡρακλείῳ δράμα· ἐν μέσῳ ἐρεπίων καὶ φλογῶν ἐμφανίζεται πρὸ τῶν ἐκθάρμων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ὁ Προφήτης, καὶ προσφέρει τοὺς μυστηριωδῶς ἀπειλητικούς λόγους: Ἄλαχ· ἢ Ἄλαχ. Πρὸ τοῦ ἀποφωλίου καὶ γιγαντιαίου ἰνδάλματος ὁ Αὐτοκράτωρ καταπίπτει ὡσεὶ κεραυνωθεὶς. Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία. Μάτην ἤλπισε τὴν θεῖαν συγχώρησιν, τὸ ἀμάρτημα, ὑπῆρξε μεῖζον τῆς ἐξιλεώσεως! Ὁ περικλεῆς δορυκτῆτωρ καταπίπτει τότε καὶ αὖθις ἐν τῷ προτέρῳ ληθάργῳ, αἱ φρένες αὐτοῦ σαλεύονται, καὶ ἀφυπνίζεται μόνον ὅπως παραστῇ εἰς τὴν ἀκατάσχετον τοῦ δήμου ἐξέγερσιν, εἰς τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ τέκνου αὐτοῦ καὶ τῆς τόσον περιπαθῶς ἐν ἀμαρτίᾳ λάτρευθείσης. Τοιαύτῃ ἡ ὁπωσοῦν ἰσχύς τοῦ ἔργου πλοκή, ἥτις ἐν τούτοις συμπληροῦται διὰ πανταχόθεν ὑπερχειλίζουσας δράσεως. Μεταξὺ τῶν τραγικῶν σκηνῶν εἰσὶν ἐγκατασπαρμέναι καὶ κωμικαί, ἐν αἷς διαπρέπει ὁ Σεισμὸς, ἀμφίβολος ἥρωας, ὅστις ὑπενθυμίζει μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τὸν *Φαλοτάφ* τοῦ Σαίξπηρου.

Τὸ δράμα ἐπακολουθεῖ δίπρακτος κωμωδία: Τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθρᾶν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Γαλλικῶν proverbes. Δι' αὐτῆς ἀναπτύσσεται δραματικῶς τὸ οὐδέποτε γηράσκον ῥητόν: *Donec gratus eram tibi*. Ἄλλ' ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει τοὺς ἐρωμένους ἐχώρισεν οὐχὶ νέον τι ἀκατάσχετον πάθος, ἀλλ' αἱ πραγματικαὶ τάσεις τῆς συγχρόνου ὑλιστικῆς ἐποχῆς. Εὐτυχῶς ἡ ἀφύπνησις τοῦ ἀρχαίου πυρὸς καὶ συμπαθῶν τις θεῖος ἐγκαίρως διασώζουσι τὴν τρυφερὰν ἡρώϊδα *Λυδίαν* ἐκ τῆς ἀγκάλης τοῦ χυδαίου ἐκατομμυριοῦχου, τοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς προετοιμασθέντος γαμβροῦ, καὶ συνενοῦσιν αὐτὴν αὖθις μετὰ τοῦ ἐπαγωγοῦ συμπαίκτηρος τῶν παιδικῶν ἡμερῶν, τοῦ προσφάτως ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐπανακάμψαντος, καὶ δι' ὃν ἐνόμιζεν ὅτι διατηρεῖ ἀδελφικὸν μόνον φίλτρον. Ὀλιγώτερον ἤρρεσεν ἡμῖν ἐν τῷ ἀθῶῳ τούτῳ δραματικῶς τὸ κατώτερον κωμικὸν στοιχείον, ὅπερ παρεισάγεται διὰ τῆς κωφῆς καὶ τραυλιζούσης (*excusez du peu*) μητρὸς τοῦ ἐκατομμυριοῦχου.

Ο. Ι.

ΦΥΛΛΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΙΤΩ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ.)

(συνέχεια.)

„Ἀφοῦ τὸ ἀπαιτεῖτε πάλιν, ἰδοὺ καὶ μίαν ἀκόμη“, εἶπεν ὁ Φυλλίδας, „ἀν καὶ δύο μάλιστα Σᾶς διηγῆθην μέχρι τοῦδε. Τώρα λοιπὸν θ' ἀκούσετε τὸν ἐξορκισμόν ἐνὸς δαίμονος. Ὁ καλὸς Πλαταιεὺς μου εἶχε, λέγει, τὴν γνωριμίαν ἐνὸς Πυθαγορείου, Ἀριγνώτου ὀνομαζομένου, ὁ ὁποῖος ἤξευρε καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ ἐξορκίζῃ τὰ κακὰ πνεύματα. „Ὅταν καμμίαν φορὰν υπάγῃς εἰς τὴν Κόρινθον“, μοι εἶπε, „ἐρώτησε, ἀν θέλῃς, ποῦ εἶνε τὸ σπίτι τοῦ Εὐβατίδου, καὶ ὅταν θὰ Σε τὸ δείξουν ἐκεῖ πλησίον τοῦ Κρανείου, ἔμβα μέσα καὶ ῥώτησε τὸν θυρωρὸν Τίβιον, ποῦ εἶνε ὁ τόπος, ὅπου ὁ Πυθαγόρειος Ἀρίγνωτος ἔσκαψε καὶ ἔβγαλε ἀπὸ μέσα τὸν δαίμονα καὶ ἔτση ἐλευθέρωσε τὸ σπίτι ἀπὸ ἑνα φοβερὸ φάντασμα. Πολὺν καιρὸν κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖνο τὸ σπίτι, διότι, ὅστις ἐδοκίμαζε νὰ μείνῃ καὶ ἓνα βράδυ μόνον μέσα, ἐδιώκετο ἀπὸ ἑνα ἀνήσυχο στοιχείο. Ἐτση ἤρχισε τὸ σπίτι νὰ πέφτῃ, καὶ ἀπὸ ἄνω εἶχε μείνει ὁλάνοικτο, διότι κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ βάλῃ μέσα ἐκεῖ τὸ

ποδάρι του. Εὐθὺς ἄμα ἔμαθεν ὅμως αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὁ Ἀρίγνωτος, ἐπῆρε τὰ βιβλία του μαζῇ (ὁ φίλος μου ὁ Ἀρίγνωτος ἔχει πολλὰ αἰγυπτιακὰ βιβλία, τὰ ὅποια εἶνε γεμάτα ἐξορκισμοὺς) καὶ ἐμβῆκε μίαν ὥραν πρὸ τὰ μεσάνυχτα εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι, μολονότι ὁ Εὐβατίδης δὲν τὸν ἄφινε καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ μεταχειρισθῇ καὶ βία διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Ἄλλ' ὁ Ἀρίγνωτος ἐπέμεινεν εἰς τὸν σκοπὸν του. Πῆρε λοιπὸν μίαν λαμπάδα καὶ πῆγεν ὁλομόναχος εἰς τὸ σπίτι, ἔβαλε τὸ φῶς του εἰς τὴν μεγάλην σάλα, ξαπλώθηκε κατὰ γῆς καὶ ἄρχισε νὰ διαβάζῃ σιγανά. Ὁ δαίμονας, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ἔχει ἴμπεσθαι τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἤθελε τρομάξῃ εὐκολα, ἐμφανίσθηκε μὲ μίαν φοβεράν πομπήν, ἀπὸ ἄνω ὡς κάτω μὲ μαλλιά καὶ πλειὸ μαῦρος ἀπ' τὴν νύκτα. Ἐπλησίασε τὸν Πυθαγόρειον, καὶ ἤλθε πάρα πολὺ κοντὰ του, καὶ προσπάθησε μὲ κάθε τρόπον νὰ ὁρμήσῃ ἐπάνω του καὶ νὰ τὸν κάμῃ ν' ὀφῆσῃ τὰ βιβλία του ἐκεῖνα· καὶ διὰ τοῦτο μετεμορφώετο πότε εἰς

σκῦλον, πότε εἰς βῶδι, πότε εἰς λεοντάρι. Ὁ Πυθαγόρειος ὁμως εὐρήκε τὸν τρομερώτερον ἐξορκισμόν καὶ τὸν διαβάζει ἔτσι εἰς αἰγυπτιακὴ γλῶσσα βλέποντας μέσ' ἑστὰ ῥάματα τὸ φάντασμα καὶ μὲ τὴν δύναμιν ἐκείνου τοῦ ἐξορκισμοῦ ἔχωσε τὸν δαίμονα εἰς τὴν πλεῖσθ σκοτεινὴ κώχη τοῦ σπιτιοῦ. Εἶδε καλὰ, διὰ νὰ μὴ ξεχάσῃ, τὸ μέρος, ὅπου ἀφανίσθηκε τὸ φάντασμα καὶ πέφτει καὶ κοιμᾶται ὅλη τὴν νύκτα μὲ τὴν ἡσυχίαν του. Τὸ πρωῒ, ὅταν ὅλοι πλέον τὸν ἐνόμιζαν χαμένον καὶ ἦσαν βέβαιοι ὅτι ὁ δαίμονας τοῦ ἐστραγγούλισε τὸν λαϊμό, ἐκεῖνος ἐβγήκε ἀναπάντεχα ἔξω, ἐπῆγεν εἰς τοῦ Εὐβατίδου καὶ τὸν ἔφερε τὴν καλὴν εἰδησιν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἔμπορεῖ νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ σπῖτι του χωρὶς κανένα φόβον. Ὁ Ἀρίγνωτος ὁ ἴδιος τὸν ὠδήγησε μαζὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ περιέργειαν ἤρχοντο εἰς τὸν τόπον, ὅπου εἶδε νὰ κρημνισθῇ ὁ δαίμονας καὶ διέταξε νὰ σκάψουν τὴν γῆν. Ἀφοῦ ἔσκαψαν μίαν ὀργυιὰν βαθειά, εὐρήκαν ἕνα σκελετόν, τοῦ ὁποίου τὰ κόκκαλα ἦσαν ἐν τάξει. Τὸν ἔβγαλαν λοιπὸν καὶ τὸν ἔθαψαν εἰς ἄλλο μέρος, καθὼς ἔπρεπε, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δὲν πάτησε φάντασμα ἑκείνο τὸ σπῖτι. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἤκουσα ἀπ' τὸ στόμα τοῦ φίλου μου τοῦ Πυθαγορείου, τοῦ Ἀριγνώτου.

Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Φυλλίδας, εἶπεν εἰς τῶν ἀπελευθερωμένων: „Οἱ Πλαταιεῖς φημίζονται ὡς καυχηματῖαι, ἀλλ' ὁ Φυλλίδας εἶχε νὰ κάμῃ καὶ μ' ἕνα ἀρχιψεύστην συμπολίτην των.“

„Δὲν ἤξεύρω“, ὑπέλαβεν ἀπαντῶν πρὸς τοῦτον ὁ Φιλοκλῆς, „ἐὰν πρέπη νὰ ὀνομάσωμεν ψεύστας τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους, ὅποιοι σήμερον κατὰ χιλιάδας ὑπάρχουσι. Ἡ κεφαλὴ των εἶνε ἀπὸ πολλοῦ χρόνου μὲ τοιαῦτα πράγματα παραγεμισμένη, καὶ τίποτε φυσικὸν δὲν βλέπουν εἰς τὸν κόσμον πλέον, εἰμὴ μόνον θαύματα, πνεύματα καὶ φαντάσματα. Γνωρίζω ἀνθρώπον, ὅστις μετὰ πάσης σοβαρότητος ἰσχυρίζεται, ὅτι εἶδεν ὑπὲρ τὰ χίλια πνεύματα μέχρι τοῦδε. Πιστεύουσι πάντα, ὅσα φλυαροῦσιν οἱ ἀπατεῶνες καὶ παραδέχονται ὅσα ψευδολογοῦσιν οἱ ἀγύρται, καὶ ἐπὶ τέλους πιστεύουσιν εἰς θαυματουργήματα, τὰ ὅποια ἀπαξ ἤκουσαν καὶ συχνὰ κατόπιν διηγῆθησαν καὶ αὐτοί, ὡς ἂν νὰ τὰ εἶδον συμβάντα πραγματικῶς.“

„Νομίζω τὸ ἴδιον νὰ συνέβῃ καὶ εἰς τὸν Πλαταιέα μου“, εἶπεν ὁ Φυλλίδας. „Εφαίνετο ὅτι ἐπίστευεν ἀδιστάκτως πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν ὅτι εἶδε. Ἐνῷ ἄλλως θὰ ἦτο τῷ ὄντι καλοκάγαθος ἄνθρωπος.“

„Καὶ μαζὶ του δὲν θὰ Σε φάνηκε πολλὸς ὁ δρόμος“, εἶπεν ἡ μήτηρ.

„Αὐτὸ μάλιστα· ἀλλὰ τόσα ἐφλυάρει, ὥστε μ' ἐμπόδιζεν ἀπὸ τὴν θέαν τῆς ὠραίας φύσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀξιοθεάτων μνημείων, τὰ ὅποια ὑπῆρχον εἰς τὸν δρόμον μου. Εἰς τὰ Λεωκτρά, μικρὰν σήμερον πολίχνην ἐν μέσῳ μεγάλης πεδιάδος, δὲν εἶχον τίποτε ἀξίον λόγου νὰ ἴδω· ἀλλὰ δὲν ἡμέλησα εἰς τὰς Θεοσιάς τὸν ναὸν τοῦ Ἑρωτος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ἐλατρεύετο ἰδιαιτέρως ἐκεῖ, καὶ τὸν ὁποῖον ἐπεσεφθῆνεν διὰ νὰ ἴδω τὸ ὠραῖον τοῦ θεοῦ ἐκείνου ἀγάλμα. Δυστυχῶς ὁμοίωμα μόνον ὑπάρχει τοῦ περιφήμου ἐκείνου ἐκ μαρμάρου ἀγάλματος τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ὁποῖον ὁ Νέρων εἶχεν ἀπαγάγει ἐκεῖθεν. Τὸ πεφημισμένον τῶν Μουσῶν ἄλσος ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ τὴν ἐκεῖ ποῦ πλησίον ἀναβλύζουσιν ἱερὰν τῶν Μουσῶν πηγὴν Ἀγανίπην ὡς καὶ τὴν ὀλίγον ἀπωτέρω παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου κειμένην Ἴππου Κρήνην δὲν εἶδον. Ὁ δρόμος μας ἔφερε μεσημβρινῶς ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν σχεδὸν γραμ-

μὴν διὰ μέσου τῶν ὑπωρείων τοῦ Ἑλικῶνος ἰόφων εἰς τὴν Ἀλιάρτον. Ἀριστερᾷ ἔβλεπον ἐπὶ ἀποκρήνου λόφου τὴν πατρίδα τοῦ Ἡσιόδου Ἀσκραν καὶ ἔταν ἐπλησίαζον ἤδη πρὸς τὴν Ἀλιάρτον εἶδον δεξιᾷ πρὸς τὰ κάτω τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀγχηστοῦ. Μόνον ὁ ἀρχαῖος τοῦ Ποσειδῶνος ναὸς ἴσταται ἀκόμη ὀρθῶς. Πρὸ ἐμοῦ δ' ἔκειτο ἡ Ἀλιάρτος παρὰ τὴν Κωπαΐδα, τῆς ὁποίας ἡ ἐκτεταμένη ἐπιφάνεια ἔφερε τὰ βλέμματά μου νοερῶς μέχρις ὑμῶν.“

„Ἐως ἐκεῖ λοιπὸν φθάνει ἡ λίμνη μας;“ ἠρώτησεν ἡ Εὐτυχίς.

„Βέβαια, Εὐτυχίς· ἡ λίμνη εἶνε μεγάλη, ὅταν μάλιστα γεμίζῃ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν. Ἐχει ἑκτασιν 380 σταδίων (δέκα περίπου γερμ. μιλίων), καθὼς λέγει καὶ ὁ Στράβων μας.“

„Εὐρίσκονται πραγματικῶς εἰς τὴν Ἀλιάρτον αἱ καταβόθραι“, ἠρώτησε καὶ πάλιν ἡ Εὐτυχίς, „διὰ τῶν ὁποίων τὸ νερὸν τῆς λίμνης χύνεται κάτωθεν τῆς γῆς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ξηραίνεται σχεδὸν ὁλοτελῶς κατὰ τὸ θέρος ἡ λίμνη;“

„Εὐρίσκονται Εὐτυχίς μου“, εἶπεν ὁ Φιλοκλῆς, „ἀντικρυ μάλιστα τῆς Ἀλιάρτου καὶ διευθύνονται πρὸς τὴν εὐβοϊκὴν θάλασσαν. — Εἰς τὴν Ἀλιάρτον θὰ ἦδρες βέβαια, παιδί μου, εἰς τοῦ φίλου μου, τὸ ἄλογό μου.“

„Ναί, ἀλλὰ ὁ ξένος μας ἔλειπε μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς Χαλκίδα δι' ἐμπορικὰς τοῦ υποθέσεις καὶ μόνον ὑπηρετάς συνήντησα κατ' οἶκον. Ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ προχωρήσω τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν ὀλίγον ἀκόμη, διὰ νὰ φθάσω σήμερον πλησίον Σας ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερα. Ἀπὸ τὰς Πλαταιῶς ἕως ἐκεῖ εἶχον ἤδη διατρέξει 200 περίπου στάδια (5 μίλ.) καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε βραδυάσει. Ἐχωρίσθη λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖον ἱπποκόμον καὶ ἤρχισα τὸν δρόμον μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ φθάσω τὸ ἴδιον ἐσπέρας εἰς τὰς Ἀλαλκομενάς, αἱ ὁποῖαι ἀπέχον 60 μόνον στάδια ἐκεῖθεν. Οἱ ὑπηρεταί μου δὲν ἤρσαν βέβαια τὴν ἀπόφασίν μου ἐκείνην, ἀλλ' ἐγὼ τοῖς ἀφῆκα τὸν Ξάνθον, διὰ νὰ φορτώσουν τὰ πράγματα, καὶ ἐπροχώρησα πεζός. Ὡραῖος καὶ ὄντως μεγαλοπρεπὴς ἦτον ὁ δρόμος διὰ τῆς πεδιάδος μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ἑλικῶνος· ἡ ὁδὸς διέρχεται κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ τοὺς πρόποδας βραχωδῶν καὶ διὰ δρυῶν καὶ ποικίλων θάμνων πεφυτευμένων λόφων, οἵτινες κατὰ τὴν ἐσπερινὴν τοῦ ἡλίου κατάκλισιν ἔρριπτον κατὰ μῆκος τὰς σιὰς των ἐπὶ τῆς χλοηφόρου πεδιάδος, ἐνῷ ἡ λίμνη σπῆστραπτεν ἐτι ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Ἡρεμία ἄκρα καὶ γαλήνη καθίστων ἔξοχον τὴν πρὸ ἐμοῦ εἰκόνα. Λάλοι ἀπὸ τῶν βράχων καὶ τῶν χαράδρων ἐκελάρουν αἱ πηγαὶ καὶ τὰ ρυάκια, τρέχοντα πρὸς τὴν λίμνην ὑπὸ σκέπῃ ἐκ χλόης καὶ ἀνθέων. Εἰς τὸν δροσερὸν τῶν λειμῶνων χόρτον ἔβοσκον ἀγέλαι καὶ ὑπὸ τὰ φυλλώματα τῶν λόφων ἀντήχει τὸ ἄσμα τῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια μετὰ τὴν μεσημβρινὴν θερμότητα καὶ νάρκην ἀφύπνιζον τὴν περίξ φύσιν εἰς νέαν, τὴν ἐσπερινὴν ζωὴν. Ἀλλ' ἡ ζωηροτέρα κίνησις ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς λίμνης αὐτῆς. Ἐκεῖ ἐσπευσαν μυριάδες ἐνὺδρων πτηνῶν, ἄλλοτε κατὰ σμήνη ἐν κρωγμοῖς ἀνιπταμένων, ἄλλοτε εἰς τὸ ὕδωρ πάλιν καθιπταμένων. Ὑψηλότερα ἐφαίνοντο αἰωρούμενα ἀρπακτικὰ ὄρνεα, τὰ ὅποια προήρχοντο ἀπὸ τῶν ὀρέων διὰ ν' ἀγρεύσωσιν ἐκεῖ τὴν ἐσπερινὴν τροφὴν των.“

„Μόλις ἤρχιζε νὰ σκοτεινιάζῃ, ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἀλαλκομενάς, ἀραιῶς κατοικημένον χωρίον. Τὰ παιδιά ἐπαιζον ἐν τινι πλατείᾳ φιλλυρῶν θορυβωδῶς· ὅταν ὁμως εἶδον ἐμὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου ἔμειναν ἀποροῦντα καὶ ἄφωνα καὶ μᾶς ἠτένιζον μετ' ἐκπλήξεως. Μολονότι τὸ χωρίον κεῖ-

ΑΘΙΓΓΑΝΙΣ.
Εἰκὼν τοῦ de Geetere.

ται ἐπὶ τοῦ μεγάλου δρόμου, ὅστις φέρει ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος μέρη, ὀλίγοι ὅμως φαίνεται ταξιδιῶνται διέρχονται αὐτὸν ὡς ἡμεῖς. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ χωρίου ἐκάθητο οἱ πλεῖστοι πρὸ τῶν οἰκιῶν των, ἀναπαυόμενοι ἀπὸ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας· πολλοὶ ἄλλοι ἦσαν κάτω εἰς τὴν λίμνην ρίπτοντες τὰ ἀγκίστρα καὶ τοὺς κοφίνους των διὰ τὴν νύκτα, διότι ἡ ἀλιεία φαίνεται ὁ κύριος τοῦ τόπου ἐκείνου πόρος. Ἡρώτησα ἓνα γέροντα, ὅστις ἐκάθητο παρὰ τινι τραπέζῃ πρὸ τῆς οἰκίας μετὰ τῆς συζύγου του, ποῦ ἠδυνάμην νὰ εὕρω πανδοκεῖον. Ὁ γέρον ἐσηκώθη καὶ εἶπε φιλοφρόνως, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ξενοδοχεῖον εἰς τὸ χωρίον, ἀλλ' ἐὰν ἠθέλομεν νὰ διανυκτερεύσωμεν παρ' αὐτῷ, ἦτο πρόθυμος νὰ μᾶς δεχθῇ ὡς ξένους του. Ὅταν δ' ἐγὼ ἔρριψα ἐν βλέμμα ἀμφιβολίας εἰς τὴν μικρὰν τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου οἰκίαν, ἡ σύζυγός του εἶπε: „Θὰ νομίζης βέβαια, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀρκετὸν τόπον δι' ὅλους Σας. Ἀλλ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ πλαγινὸ σπῖτι, τὸ μεγάλο, εἶνε ὅλως διόλου ἀφῆμένο καὶ ἔρημο καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐδῶ εἰς τὸ χωρίο μας· ἡμπορούσαμεν ἡμεῖς νὰ κατοικήσωμεν ἐκεῖ μέσα· ἄλλα τὸ σπιτάκι μας εἶνε ἀρκετὸ διὰ δύο ἀνθρώπους, καὶ δὲν θέλουμε νὰ τ' ἀφῆσωμεν, διότι τόσον καιρὸν ἐζήσαμε ἔς αὐτὸ εὐτυχισμένοι. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔστ' ἄλλο τὸ σπῖτι μποροῦν νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι Σου μᾶζ' ἡ μὲ τ' ἄλλοι τους· καὶ Σὺ νὰ κοιμηθῇς Σ' ἐμᾶς· ἐννοιά Σου, καὶ θὰ ἡσυχάσης.“

„Ὅπως καὶ ἔγεινε.“ Οἱ ὑπηρεταὶ μου κατέλυσαν εἰς τὸ παρακείμενον οἶκημα, καὶ τοὺς παρήγγειλα νὰ πηγαίνουν ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ ν' ἀγοράσουν ὅ,τι χρειάζονται διὰ τὸ δεῖπνον. Δι' ἐμὲ ἐφρόντισε τὸ καλὸν ἐκεῖνο γηραλέον ἀνδρόγυνον. Ὁ γέρον ἐπῆγε νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν τροφὴν τοῦ ἵππου μου καὶ ἡ γραῖα μ' ἔφερε νερόν πρὸς πλῦσιν τῶν ποδῶν μου. Κατόπιν κατεκλίδην ἐπὶ μακροῦ θρανίου, πρὸ τοῦ ὁποίου ἔθυσεν καθαρώτατον τραπέzion, τὸ ὁποῖον ἐστέρωσε καλὰ, ἀφοῦ ἔβαλεν ὑπὸ τὸν ἓνα πόδα του ὀμαλὸν λιθάριον· ἔπειτα παρέθηκε, πάντοτε μὲ χαρούμενον πρόσωπον καὶ μὲ φιλοφρονητικοὺς λόγους, διάφορα φαγητά, ψάρια, αὐγά, πουλιά καὶ ξηρὰ ὀπωρικά· ἐγὼ δὲν ἔλειψα νὰ ἐκφράσω τὸ θαυμασμόν μου διὰ τὰ ἀφθονα τῷ ὄντι ἀποταμιεύματά της. Ἡ ἀγαθὴ γραῖα προφανῶς ἐκολακεύετο ὑπὸ τῶν λόγων μου, μ' ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ὅλα αὐτὰ ἦσαν πράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ τόπος παρῆχεν ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ καὶ μ' εὐχήθη καλὴν ὁρεξίν. Πραγματικῶς δ' ἔφαγα μὲ πολλὴν ὁρεξίν, ἐνῶ τὸ φιλόξενον ἀνδρόγυνον ἐκάθητο πλησίον μου καὶ ἔχαιρε τῷ ὄντι διὰ τὴν ὁρεξίν μου. Ὁ γέρον ἤνοιξε καὶ φιάλην καλλίστου παλαιοῦ οἴνου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος εἶχεν ἄλλοτε παρασκευάσει καὶ ἐπιμεληθῇ.“

„Ἐνῶ δὲ μέχρι βαθείας νυκτὸς ἐκαθήμεθα ὁμοῦ καὶ ἐπινόμεν, ἡ συνομιλία καθίστατο ὀλονὲν ζωηροτέρα. „Παρετήρησες ἄρά γε, Φίλων“, εἶπε μετὰξὺ ἄλλων ἡ γραῖα, „ὅτι ὁ νέος ξένος μας ἔχει κάποιαν ὁμοιότητα μὲ τὸν Ἀντίμαχόν μας; Καὶ τὴν ἰδίαν ἡλικίαν θὰ ἔχουν. Καὶ ποῦ νὰ ἦνε ἄρά γε τώρα ὁ υἱός μας, ὁ μονάκριβός μας;“ — „Εἶνε ἔς ταξιδι λοιπὸν ὁ υἱός Σας;“ ἠρώτησα ἐγώ. „Μάλιστα, παιδί μου“, ἀπήντησεν ὁ πατήρ, „τέσσαρα ἔτη τώρα εἶνε ἔξω. Στενὸς καὶ ἡσυχος ἦτον ὁ τόπος μας διὰ τὴν νεανικὴν ὁρμὴν του, καὶ θέλησε τὸ παιδί μας νὰ ἰδῇ τὸν κόσμον· δὲν ἡμπορέσαμεν νὰ τὸ κρατήσωμεν. Ἐπῆγεν εἰς τὴν Χαλκίδα, ἀντίκρυ εἰς τὴν Εὐβοίαν, κι' ἐναύλωσεν ἓνα πλοῖον, καὶ μὲ αὐτὸ ταξιδεύει εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας.“

„Ὁ Θεὸς τὸ ζεύρει ἂν ζῇ ἀκόμη“, εἶπεν ἡ μήτηρ, ἀπομάττουσα δάκρυ, τὸ ὁποῖον ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμούς της. —

„Δὲν θὰ τοῦ συνέβῃ δὲ τίποτε“, εἶπε μὲ παρηγορητικὸν ὕφος ὁ γέρον· „ὁ υἱός μας εἶνε γενναῖος νέος, καὶ οἱ Θεοὶ πάντοτε βοηθοῦσι τοὺς γενναίους. Πρὸ ἐνὸς ἀκριβῶς ἔτους μᾶς ἔστειλε μίαν ἐπιστολὴν καὶ κάτι χρήματα, τὰ ὁποῖα οἰκονόμησε διὰ τοὺς γονεῖς του· τὰ εἶχε φέρεי ἓνας ἀπὸ τὴν Ἀλίαρτον, τὸν ὁποῖον ὁ υἱός μας ἀπήντησεν εἰς τὴν Χαλκίδα. Τὸ πλοῖόν του εἶχε φθάσει πρὸ ὀλίγου ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον.“

„Ἀντίμαχος λοιπὸν ὀνομάζεται ὁ υἱός Σας . . .; Ἀντίμαχος . . . ἀπὸ τὰς Ἀλαλκομενάς . . . καὶ ἔχει χαλκιδικὸν πλοῖον; . . . νομίζω, ὅτι τὸν εἶδον· τὴν ἄνοιξιν . . .“ Πατήρ καὶ μήτηρ ἀνεσκίρτησαν ὑπὸ χαρᾶς καὶ μιᾷ φωνῇ ἀνέκραξαν: „Πῶς καὶ ποῦ εἶδες τὸν Ἀντίμαχόν μας;“ Τοῖς ἐδιηγήθη, πῶς ἓνα πρωτὶ κατέβηκα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ εἶδα νὰ πέσῃ ἐκεῖ εἰς τὸν λιμένα ὀλίγον παρέκει ἀπ' ἐμὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἓνα ἀπρόσεκτο παιδί, καὶ πῶς ὅλοι τὸ εἶχαν γιὰ χαμένο, καὶ πῶς ἓνας ἄλλος νέος θαλασσινὸς ἔπεσε ἔστην θάλασσα καὶ ἔβγαλε τὸ παιδί. Ὅλο τὸ πλῆθος ἔτρεξε τότε κοντὰ ἔσθον σωτήρα καὶ τὸν ἐπῆνεσε καὶ ἠρώτησε τὸ ὄνομά του· Ἀντίμαχος ὀνομάζετο καὶ ἦτον ἀπὸ ἓνα χαλκιδικὸν πλοῖον· εἶχα μάλιστα ἀκούσει πολὺ καλὰ ὅτι κατήγετο ὁ καλὸς Ἀντίμαχος ἀπὸ τὰς Ἀλαλκομενάς. Καὶ ἐγὼ ἔσφιγξα φιλικῶς τὴν χεῖρά του.“ Φαντάζεσθε βέβαια τώρα τὴν χαρὰν τῶν γονέων· ἐφίλησαν καὶ οἱ δύο τὴν χεῖρά μου, μὲ τὴν ὁποίαν ἔσφιγξα τὴν χεῖρα τοῦ τέκνου των, καὶ ἡ μήτηρ μὲ εἶπεν ὅτι πολὺ μ' ἀγαποῦσε προτῆτερα, διότι ὁμοιάζα μὲ τὸν υἱόν της, ἀλλὰ τώρα μ' ἀγαπάει πολὺ περισσότερο. Μὲ ἠρώτησε πάρα πολλὰ διὰ τὸν υἱόν της, πῶς δηλ. ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἀντιμάχου της, ἐπεὶ σέβη δὲ ἐπὶ τέλους ὅτι ἐκεῖνος ἦτο τῷ ὄντι ὁ υἱός της. Καὶ ἐγὼ τὸ πιστεύω· ὁμοιάζεν ὀλίγον καὶ τὸν πατέρα του.“

„Ἡ χαρὰ δὲν θ' ἀφῆκε βεβαίως ν' ἀποκοιμηθῶσιν ἐνωρίς οἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι γονεῖς. Ἐγὼ ὅμως ἐκοιμήθην ἐξαιρετα εἰς τὴν κλίνην, τὴν ὁποίαν ἔστρωσε μὲ τὴν ἐπιμέλειαν ἡ καλὴ γραῖα, ἐσηκώθη δὲ πολὺ ἐνωρίς σήμερον τὸ πρωτ'· μὲ εἴλκυεν ἡδὴ ἡ πλησίον κειμένη πατρίς. Τὸ γηραλέον ἀνδρόγυνον μ' ἀπεχαιρέτισεν ἐγκαρδίως ὡς ἴδιον υἱόν, καὶ δὲν κατῴρθωσα νὰ καταπέσω τοὺς φιλοτίμους ἐκείνους ἀνθρώπους νὰ δεχθῶν μικρὰν τινα ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας των. Ἐτρεῖξα λοιπὸν ἐπιπνος ὑπὲρ τὴν Κορώνειαν καὶ τὴν Λεβαδίαν ἕως ἐδῶ μὲ ὅλην τὴν δύναμίν μου, ἐννοεῖται δὲ, ὅτι διέταξα τοὺς ὑπηρετάς μου νὰ με ἀκολουθήσουν βραδέως· δὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ φθάσουν ἐνωρίτερα τῆς ἐσπέρας· ἐδῶ.“

Οἱ ὑπηρεταὶ εἶχον φθάσει πράγματι πρὸ μικροῦ καὶ ἀφῆκαν τὰ πράγματα εἰς τὴν στοάν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ παρουσιασθῶσι πρὸ τῶν κυρίων των μὲ τὰ σκονισμένα ἐνδύματά των. Ὁ Φυλλίδας εἶπε καὶ ἔφεραν ἐν δέμα ἐκ τῆς ὁδοπορικῆς ἀποσκευῆς του, εἰς κίτρινον χάρτην τυλιγμένον, καὶ ἔλυσεν αὐτὸ ὑπὸ τὰ περιέργα βλέμματα πάντων τῶν παρισταμένων, καὶ ἐξέβαλεν ὡραία γυναικεῖα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἡγόρασεν ὡς δῶρα διὰ τὴν μητέρα, τὴν Χαριτῶ καὶ τὴν Εὐτυχίδα. Ἐθαυμάσθησαν κατὰ τὸ εἶδος καὶ ἐπηνέβησαν τὰ δῶρα ἐκεῖνα καὶ δὲν ἔλειψαν αἱ γυναῖκες νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Φυλλίδαν· μάλιστα δὲ ἡ Εὐτυχίς, εἰς ἣν ὑπερήρесе τὸ δωρηθὲν αὐτῇ θερινὸν ἱμάτιον, ἦτον ἀνεξάντλητος εἰς ἐπαίνους καὶ εὐχαριστίας. „Τί ὡραῖα ὅμως πράγματα ποῦ ἔχει εἰς τὰς Ἀθήνας, Φυλλίδα μου!“ εἶπεν ἡ ἀγαθὴ τροφός· „εἰς ἄλλας πόλεις δὲν πιστεύω νὰ πωλοῦνται τέτοια βαρεῖα πράγματα.“

„Ναί, εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων ὅ,τι θέλει κανεὶς εὐ-

ρίσκει, ὅτι θέλει ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκεῖ“, ἀπήντησεν ὁ Φυλλίδας.

„Καὶ μάλιστα εἰς τὸν Πειραιᾶ“, προσέειπεν ἡ Εὐτυχίς, „εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον, ποῦ ἀράζουν ὅλα τὰ καράβια μὲ τοὺς ξένους θησαυρούς, θὰ ᾔνε, πιστεύω, ὅλα τὰ πλούτη τοῦ κόσμου καὶ τὰ καλλίτερα πράγματα.“

„Ὡς πρὸς τοῦτο ἀπατάσαι“, εἶπεν ὁ Φυλλίδας, „διότι ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ Πειραιῶς δὲν ὑπάρχει πλέον. Ὀλίγα μόνον σπίτια εὐρίσκονται ἐκεῖ. Ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα περὶ τὸν λιμένα καὶ ὀχυρὰ τεῖχη καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὰ Μακρὰ καλούμενα τεῖχη, μόνον ἐρείπια σώζονται, καὶ ἔγιναν ἄφαντα ὅλα ἐκεῖνα τὰ σπίτια, τὰ ὅποια ὑπῆρχον προηγουμένως μεταξὺ τῶν τειχῶν τούτων μέχρι τῶν Ἀθηνῶν ἐπάνω.“

„Πιστεύω δὲ νὰ κατοικοῦνται καλὰ ἀκόμη αἱ Ἀθῆναι“, εἶπεν ἡ Χαριτώ, „καὶ θὰ ἔχουν ἀκόμη ὅλα τὰ μεγαλοπρεπῆ οικοδομήματά των.“

„Βέβαια, Χαριτῶ μου“, ὑπέλαβεν ὁ Φυλλίδας, „αἱ Ἀθῆναι τῷ ὄντι ἀπέχουν πάρα πολὺ νὰ ἔχουν τὸν παλαιὸν πληθυσμόν, ὅτε εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δυνάμεώς των, καὶ πολλὰ καλλιτεχνήματα ἀπῆχθησαν ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης ὑπὸ τῶν ρωμαίων κατακτητῶν· καὶ ὅμως εἶναι καὶ σήμερον ἔτι διὰ τῶν σωζομένων μεγαλοπρεπῶν οικοδομημάτων τῆς ἡ ὠραιότερα τῆς ὅλης Ἑλλάδος πόλις· τὰ λαμπρὰ τῆς τέχνης ἀριστουργήματα ἀναδίδουσιν ἔτι τὸ πνεῦμα τῆς μεγάλης τοῦ Περικλέους ἐποχῆς καὶ ἡ θεὰ αὐτῶν ἀνυψοῖ καὶ ἐξευγενίζει τὴν καρδίαν.“

„Καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν πνεῦμα“, ἐξηκολούθησεν ὁ Φιλοκλῆς, „δὲν ἐξέλιπεν ἔτι ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐκείνης, μολοντόι αἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀττικῆς οἰκογενειῶν ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς· αἱ βραδύτερον ὅμως προσελθούσαι προσέλαβον ἐν μέρει κληρονομικῶς τὸ ἥθος καὶ τὸ φρόνημα τῶν παλαιῶν ἐκείνων τοῦ ἄστεος οἰκῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἔχουσι πάντοτε τὸ ἀστυκὸν ἐκεῖνο περὶ τοὺς τρόπους θέλγητρον, τὴν φυσικὴν ἐκείνην φιλοφροσύνην καὶ εὐγένειαν καὶ παρὰ πᾶσαν τὴν πεφημισμένην κουφότητά των διετήρησαν ὅμως τὴν ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις ὑπέροχον ἰδιοφυίαν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πάντοτε ἡ ἔδρα τῆς παιδείας καὶ τῆς σοφίας, εἶναι τὸ ἑνώτερον ἐκ παιδευτῆριον, εἰς ὃ φοιτῶσι πάντες οἱ ὀρεγόμενοι λεπιοτέρως τινὲς καὶ εὐγενεστέρως μορφώσεως.“

„Μάλιστα, αἱ Ἀθῆναι διακρίνονται ἀκόμη καὶ ἔχουν πολλὴν φήμην“, προσέειπεν εἰς ταῦτα ὁ παιδαγωγός, „ἐνῷ οἱ ἀγροῖκοι καὶ ὠμοὶ Σπαρτιᾶται, οἱ ἑποῖοι πάντοτε κατεφρόνησαν τὴν ἐπιστήμην, κατήντησαν λησταὶ καὶ ἀπὸ πολλοῦ περιήλθον εἰς τὴν περιφρόνησιν ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων.“

„Καὶ τώρα ἀκριβῶς, ὅτε ἐνεκρώθη ὁ πολιτικὸς τῶν Ἀθηνῶν βίος“, παρετήρησεν ὁ Φυλλίδας, „καὶ ἡ μεγάλη ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν συγκοινωνία κατεμερίσθη διὰ τῶν πολλῶν ἄλλων ἀνὰ τὴν μεσόγειον σταθμῶν, τώρα μάλιστα αἱ Ἀθῆναι ἀπέβησαν διὰ τοὺς σπουδάζοντας καὶ ἔχοντας ἀνάγκην ἡσυχίας εὐαρεστοτάτη πόλις. Ἐκαστος δύναται νὰ ζήσῃ ἐκεῖ ὅπως θέλει καὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν του, καὶ μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν φιλοσόφων, ρητόρων καὶ παντοίων ἄλλων σοφῶν, ὅσοι συνέρχονται ἐν Ἀθήναις, δύναται τις εὐκολώτατα νὰ εὔρη τοὺς μᾶλλον πρὸς τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἰδέας του καταλλήλους διδασκάλους καὶ νὰ ἐπιτύχῃ συναναστροφὴν, ὅταν ἐπιθυμῇ.“

„Αὐτοὶ ὅμως οἱ φιλόσοφοι . . .“, ὑπέλαβεν ἡ Εὐτυχίς μὲ ὕφος ἐκφράζον δυσπιστίαν τινὰ καὶ ἀμφιβολίαν καὶ μὴ δυνηθεῖσα νὰ συνεχίσῃ τὴν ὁμιλίαν τῆς.

„Λοιπὸν, Εὐτυχίς, τί ἰδέαν ἔχεις περὶ τῶν φιλοσόφων;“ ἠρώτησεν ὁ Φυλλίδας. Ἡ Εὐτυχίς ὅμως, ἐνθυμηθεῖσα τὸν Πλούταρχον ἴσως, δὲν ἠδέλγη νὰ ὁμιλήσῃ περισσότερον.

„Θὰ προδώσω ἐγὼ τὴν γνώμην τῆς τροφοῦ μου, Φυλλίδα“, εἶπεν ἡ Χαριτῶ, „καὶ θὰ Σε πῶ τί ἠθέλε νὰ πῇ ἡ Εὐτυχίς. Νομίζει λοιπὸν, ὅτι οἱ φιλόσοφοι εἶναι ἄθεοι, δὲν πιστεύουσιν εἰς τοὺς Θεούς, καὶ ἴσως θὰ παρεπλάνησαν καὶ Σένα μὲ τὴν ἀπιστίαν των.“

Ὁ Φυλλίδας ἐγέλασε καὶ εἶπε: „Ἡσύχασε, Εὐτυχίς μου· δὲν ἔγιναι ἄθεος, οὔτε εἶναι ὅλοι οἱ φιλόσοφοι ἄθεοι καθὼς οἱ Ἐπικούρειοι, ἀν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη δὲν ἀρνοῦνται ὅλους τοὺς Θεούς. Ἐγὼ συναναστράφημι μὲ ἐκείνους μόνον ἐκ τῶν φιλοσόφων, τοὺς ὁποίους ὁ Πλούταρχος, ὁ φίλος τοῦ σπιτιοῦ μας, μὲ συνέστησε, καὶ δὲν παραδέχεσαι βέβαια αὐτὸν ὡς ἐνάρτεον καὶ εὐσεβῆ ἄνθρωπον.“

„Πολλὰ τῷ ὄντι δύναται τις νὰ μάθῃ παρὰ τῶν φιλοσόφων“, εἶπε καὶ ὁ Φιλοκλῆς, „ἀλλ’ ἐκ τῶν διαφόρων περὶ τοῦ Θεοῦ δεξασιῶν των δὲν θέλω νὰ ἔξέρω καμμίαν. Σχεδὸν ἐκ βάθρων κατορρίπτουσιν τὴν παλαιόθεν παραδεδεγμένην θρησκείαν μας, ἡ ὁποία κατὰ βάθος ἔχει ἀναμφιβόλως ἀξίαν, καὶ ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου θέλουν ν’ ἀντικαστήσουν τοὺς Θεούς μας καὶ τὸ ὅποῖον ἄλλοι ἄλλως ὀνομάζουσιν, εἶναι κενὴ τις μόνον καὶ ψυχρὰ καὶ νεκρὰ ἰδέα, ἡ ὁποία δὲν ἡμπορεῖ νὰ θερμάνῃ καμμίαν καρδίαν, ἡ εἶναι πλάσμα μεγαλειτέρως τινὸς δεισιδαιμονίας, παρ’ αὐτῇ, διὰ τὴν ὁποίαν μέμφονται τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μυθολογίαν μας. Οἱ φιλόσοφοι δὲν θὰ ἰδρῦσουν ποτέ θρησκείαν. Ἀλλ’ αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶναι μεγάλο, καὶ εἶναι, νομίζω, ἐξώρως· ὁ Φυλλίδας μας εἶναι κουρασμένος, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ᾔνε καλλίτερα νὰ πηγαίνωμεν νὰ ἡσυχάσωμεν.“

Πάντες ἠγέρθησαν καὶ προσευχθέντες σιωπηλῶς ἔκαμαν σπονδὴν εἰς τὸν Ἑρμῆν, καὶ εἰς τὸν Θεὸν τοῦ ὕπνου καὶ των καλῶν ὀνείρων. Κατόπιν ἀπεχωρίσθησαν καὶ ἕκαστος ἀπῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του. Ὅταν ἡ Χαριτῶ ἐφθασε μετὰ τῆς τροφοῦ τῆς εἰς τὸν κοιτῶνά της, ἡ Εὐτυχίς εἶχεν ὡς πάντοτε μεγάλην ὀρεξίν πρὸς φυλαρίαν, ἡ κόρη ὅμως ἐπροφασίσθη τὴν κόπωσίν της, διότι ἠθέλε νὰ μείνῃ ὡς τάχιστα μόνη μὲ τὰ αἰσθημάτων καὶ τὰς σκέψεις της. Πολὺν ἀκόμη χρόνον ἔμεινεν ἄγρυπνος. Ὁ πρὸς τὸν Φυλλίδαν ἔρως της, ὅστις μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης, χωρὶς αὐτὴ νὰ τὸ συναισθάνεται, ὑπέκαιεν ἐν τῇ καρδίᾳ της ὡς τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην, αἰφνης σήμερον ἀνεφλέχθη διὰ τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἤδη ὠραίου, ἀκμαίου καὶ σχεδὸν ἀνδρωθέντος νεανίου καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον ἢ ἐρῶσα κόρη ν’ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν ἰδίων αἰσθημάτων. Ἐθεώρει ἑαυτὴν εὐτυχὴ ἐν τῇ συναισθήσει τοῦ ἔρωτος τούτου, ὀδυνηρὰ ὅμως ἀμφιβολία ἐτυράννει τὴν καρδίαν της. Τὴν ἀγαπᾷ ἄρ’ ἀγὰρ ὁ Φυλλίδας, ὃ τέως ἀδελφός της, καθὼς αὐτὴ ἐκεῖνον, ἡ θὰ ἐκλέξῃ ἄρ’ ἀγὰρ ἄλλην τινὰ ὡς σύντροφον τοῦ βίου του; Αὐτὴ ἡ τελευταία ἰδέα τὴν ἐβασάνιζε, καὶ ὅμως δὲν ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Φυλλίδας θὰ τὴν ἀφινε. Τέλος ἀπεκοιμήθη, ἀφοῦ πολὺ ἔκλαυσε.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Φυλλίδας, καίπερ κεκμηκώς, ἐκοίτετο ἐπὶ μακρὸν ἄγρυπνος καὶ ἀνήσυχος ἐπὶ τῆς κλίνης του. Καὶ τίς ἡ αἰτία τούτου; — Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὸ εὕρωμεν. Ὅταν ἐπὶ τέλους ἤρχισε νὰ βυθίζεται εἰς γλυκὺν ὕπνον ἡ εἰκὼν τῆς ἀγάπης του παρέστη εἰς ὠραῖον ὄνειρον.

VI

Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ὁ Φιλοκλῆς εἶχε προαποφασίσει νὰ δώσῃ εἰς τὸν Φυλλίδαν τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του,

εἶχε δὲ κατὰ νοῦν νὰ τελειώσῃ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν εὐθὺς ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τούτου. Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλην τὴν πρώτην ἡμέραν, μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Φυλλίδα, διέθεσεν εἰς τὴν προσεκτικὴν παρατήρησιν ἢ μᾶλλον κατασκόπευσιν ἀμφοτέρων τῶν νέων καὶ διὰ τοῦ διορατικοῦ βλέμματός του ἀνεκάλυψε καὶ ἐπέσθη, ὅτι αἱ καρδίαι τῶν δύο παιδίων ἐσυμφώνουν ἀκόμη, ὅπως καὶ πρότερον, ἐξέλεξε τὴν ἐπαύριον ἡμέραν χάριν τῶν σκοπομένων δηλώσεων καὶ ἐξηγήσεων. Ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐσπέραν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Φυλλίδα τοὺς λογισμοὺς τῆς περιουσίας του, τὴν ὅποιαν μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου διεχειρίσθη ὡς κηδεμὼν τοῦ ὀρφανοῦ παιδός· ἔκαμε δὲ τοῦτο, διότι ἤθελε, πρὶν ἢ τῷ προτείνειν τι περὶ ἀποκαταστάσεως, νὰ τὸν καταστήσῃ τρόπον τινὰ ἀνεξάρτητον, καθιστῶν αὐτὸν εὐθὺς καὶ κύριον τῆς πατρικῆς οὐσίας. Καὶ εἶχε μὲν γείνει ἤδη ἐνηλὶς ὁ Φυλλίδας μὲ τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ἡλικίας του ἔτος, ἀλλὰ τότε εἶχε παρακαλέσει τὸν θετὸν πατέρα του νὰ ἐξακολουθήσῃ διαχειριζόμενος τὴν περιουσίαν του, διότι αὐτὸς ἀκόμη ἦτο πολὺ νέος.

Ὁ Φυλλίδας ἔλαβε τοὺς λογισμοὺς καὶ τοὺς διέτρεξεν ἐκεῖνο εὐθὺς τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ δωμάτιόν του πρὶν κατακλιθῆναι, διότι ἦτο πολὺ περίεργος νὰ μάθῃ εἰς ποῖον ποσὸν ἀνῆρχετο ἡ περιουσία του. Μετ' ἐκπληξέως παρετήρησεν, ὅτι ὁ Φιλοκλῆς ὑπερεδιπλασίασε τὴν περιουσίαν του. Διὰ τὴν συντήρησιν, τὴν περιβάλψιν καὶ τὴν ἀγωγὴν του δὲν ἔβαλεν οὔτε ἓνα ὀβολὸν εἰς τὸν λογαριασμόν του, ἀπεναντίας μάλιστα ὅλας τὰς προσόδους τῆς πατρικῆς οὐσίας τοῦ παιδὸς διέθεσεν ἀνεκὰθεν πρὸς αὐξήσιν τῶν κεφαλαίων. Τὸν ἠγόρασε νέα κτήματα, ἐπολλαπλασίασε τὰ κτήνη καὶ τὰ ἀνδράποδά του καὶ τὸν κατέστησε μέτοχον τῶν ἐπικερδεστερῶν ἰδίων ἐπιχειρήσεων. Ὁ Φυλλίδας συνεκίνηθη βαθύτατα ἐκ τῆς πατρικῆς ταύτης τοῦ Φιλοκλέους προνοίας, καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἑξαψὶν τῆς εὐγνωμοσύνης του ἤθελε τρέξει ἀμέσως εἰς τὸν φιλόστοργον ἐκεῖνον δεύτερον πατέρα του, διὰ νὰ ἐλαφρώσῃ διὰ μυρίων εὐχαριστιῶν τὴν καρδίαν του, ἐὰν ἡ προχωρημένη τῆς νυκτὸς ὥρα δὲν ἐματῆται τοιαύτην ἀπόπειραν. Τὴν ἐπαύριον ἐνωρίτατα ἐπῆγε καὶ ἔπесεν εἰς τὰς πατρικὰς ἀγκάλας τοῦ Φιλοκλέους, μὲν δυνάμενος νὰ προσφέρῃ ὀλίγα τινα εὐχαριστήρια.

Ὁ Φιλοκλῆς ἐπρότεινεν εἰς τὸν νεανίαν νὰ κάμουν μαζῇ ἓνα γῦρον εἰς τοὺς ἀγρούς, διὰ νὰ τῷ δείξῃ ὅλα τὰ κτήματα, τὰ ὅποια τῷ εἶχε προμηθεύσει. Εἰς τὸν δρόμον ὑπέδειξεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸν Φυλλίδα, ὅτι τὴν πλὴν εἶνε καιρὸς νὰ γείνῃ αὐτεξούσιος, ὅτι πρέπει ὁ ἴδιος νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν τῆς ἰδικῆς του περιουσίας καὶ ν' ἀνοίξῃ ἰδικὸν τοῦ οἴκου. Ὅσον καὶ ἂν ἦτο ὀδυνηρὰ εἰς τὸν νέον ἢ ἰδέα, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ κατῴκουν οἱ προσφιλέστεροί του ἄνθρωποι, ὥφειλεν ὅμως νὰ συμμορφωθῇ μὲ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔφερεν ὁ Φιλοκλῆς. Μὲ βαρεῖαν καρδίαν ἠκολούθει τὸν πολῦτιμον ἐκεῖνον ἄνδρα, ὅστις ὡς πάντοτε καὶ σήμερον ἀκόμη τὸν ὠμίλει μὲ τόσῃν ἀγάπῃ, καὶ ἐπέστρεψε μετ' αὐτοῦ οἴκαδε. Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸν κήπον, προσέκαλεσεν ὁ Φιλοκλῆς τὸν νεανίαν νὰ καθίσῃ πηλσίον του ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς εἰς λιθίνην τινα ἔδραν, ἣτις ἔκειτο ὑπὸ ὑψηλὴν πλάτανον.

„Τὸ σπίτι Σου, Φυλλίδα μου“, εἶπε μετ' ὀλίγον, „τὸ ἐσυγύρισα ἤδη μὲ τὴν Χαριτῶ καὶ τὴν μητέρα Σου· ὅτι χρειάζεσαι θὰ τὸ εὖρῃς ἐκεῖ· καὶ δούλους καὶ δούλας ἐφρόνισα νὰ Σ' ἐκλέξω. Διὰ κάθε συμβουλὴν καὶ βοήθειαν θὰ

μ' ἔχῃς, παιδί μου, πάντοτε πρόθυμον κοντά Σου. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι κοντὰ ἔστὸ σπίτι θὰ χρειασθῇς τῶρα καὶ μίαν οἰκοκυρά. Σπίτι χωρὶς γυναῖκα μοιάζει, παιδί μου, ἔαν χωρὶς χωρὶς καλοκαίρι· πρέπει λοιπὸν νὰ εὖρῃς ἡγήγωρα καὶ μιὰ γυναῖκα“.

Ὁ Φυλλίδας δὲν ἤξευρε τί ν' ἀπαντήσῃ.

„Καὶ δὲν ἐσκέφθης ἀκόμη δι' αὐτό, παιδί μου; Δὲν ἐσκέφθης ἀκόμη ποῖο κορίτσι θὰ Σ' ἔρχουνταν ἔσση καλλιτέρα; Δῆλα δὴ, ποῦ θέλω νὰ πῶ, δὲν γνωρίζεις καμμιά, ποῦ θὰ τὴν προτιμοῦσες ἔσθ' ὁ κόσμον ἀπὸ ὅλαις τῆς ἄλλαις;“

Ὁ Φυλλίδας ἐνόμισεν, ὅτι ἐμάντευσεν ἤδη τὴν ἰδέαν τοῦ θετοῦ πατρὸς του, ἤρχισε νὰ πείθεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ὁποῖος τόσῃν ἀγάπῃν καὶ τόσῃν ἀγαθότητῃ ἐδειξε μέχρι τοῦδε πρὸς αὐτόν, καὶ ὁ ὁποῖος βέβαια ἐνόησεν ἤδη καὶ τὰ πρὸς τὴν Χαριτῶ αἰσθημάτων του, θὰ ἤθελεν ἴσως νὰ τὸν διευκολύνῃ διὰ τῶν ἐρωτήσεων τούτων νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, διὰ νὰ τοῦ τὴν ἐκπληρώσῃ. Ἐλαβε λοιπὸν διὰ μιᾶς θάρρος καὶ εἶπε: „Ναί, πατέρα, προτιμῶ μίαν ἀπὸ κάθε ἄλλην ἔσθ' ὁ κόσμος· δὲν θὰ ἔμπορῶσα νὰ ζήσω χωρὶς αὐτὴν τὴν μίαν.“

„Θέλεις λοιπὸν νὰ πῶ ἐγὼ τ' ὄνομά της, Φυλλίδα; Ἐννοῶ τὴν Χαριτῶ, παιδί μου, καὶ ἂν καὶ Σὺ ἐννοᾷς αὐτὴν εἶνε δική Σου.“

Ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς χαρᾶς του ἔπесεν ὁ Φυλλίδας εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του καὶ δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ μακρὸν νὰ συνέλθῃ. Τὴν εὐγνωμοσύνην του δὲν κατώρθωσε νὰ ἐκφράσῃ διὰ λόγων, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι ἡσθάνετο ἀληθῶς καὶ βαθέως τοιαύτην.

Ἀφοῦ δὲ ἡ συγκίνησις τοῦ Φυλλίδα κατεστάλη ὅπως οὖν, ὠδήγησεν ὁ Φιλοκλῆς τὸν νέον γάμβρόν του εἰς τὸν οἶκον. Ἐδρον τὴν μητέρα εἰς τὴν μεγάλῃν αἵθουσαν, ἣτις ἔκειτο δεξιᾷ τῆς προστάδος, ἔχαιρε δὲ καὶ αὕτη, ὅτι αἱ ποθηταὶ τοῦ συζύγου δηλώσεις ἐπέτυχον. Ἐσπευσε λοιπὸν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς θυγατρὸς καὶ μετ' ὀλίγον τὴν ἔφερεν πρὸς τὸν ἐπερχόμενον Φυλλίδα καὶ εἶπεν: „Ἰδοὺ ὁ μνηστήρ Σου, κόρη μου.“

Ἐπῆρχε παρ' Ἑλλήσιν ἔθος, οἱ γονεῖς νὰ ἀποφασίζωσι περὶ τῆς χειρὸς τῶν θυγατέρων των, χωρὶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ θέλησις των. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐγνωρίζον οἱ γονεῖς, ὅτι ἡ ἐκλογή των ἀπέρρεεν ἐκ τῶν αἰσθημάτων τῆς κόρης. Εἶδον δὲ τοῦτο καὶ πάλιν τῶρα, ὅτε δηλ. μετὰ τὴν ἀράδον τοῦ πρώτου αἰδήμονος δισταγμοῦ ἤρχισεν ἡ Χαριτῶ νὰ ὀμιλῇ πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸν Φυλλίδα μὲ ὕψος ἀπεριγράφτου χαρᾶς καὶ εὐδαιμονίας.

Ὁ Φιλοκλῆς ἐτελείωσεν ὡς τάχιστα τὴν μνηστείαν, διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἡ καρδιά τῶν ἐρώντων νέων περὶ τῆς τύχης των. Ἦτον ὅμως ἀνάγκη νὰ τηρηθῇ τὸ γεγονός ἐπὶ τινα ἐτι χρόνον μυστικόν, μέχρις οὗ ὁ Φυλλίδας μετακομιθῇ εἰς τὴν νέαν κατοικίαν του καὶ συνηθίσῃ ὀλίγον εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο μετ' οὐ πολὺν χρόνον καὶ ἐωρτάσθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φιλοκλέους ὁ ἀρραβὼν κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς, ὅτε καὶ συνετάχθη τὸ προικοσύμφωνον καὶ ὠρίσθη ἡ προίξ. Ἡ διατύπωσις αὕτη ἦν ἀναγκαία πρὸς κύρωσιν τοῦ γάμου. Ἀνεβλήθη δὲ ὁ γάμος μέχρι τοῦ φθινοπώρου, ἂν καὶ δὲν ἐσυνειθίζον οἱ Ἕλληνες νὰ μένωσιν ἐπὶ μακρὸν μεμνηστευμένοι.

VII.

Συχνὰ συναντᾶτο ὁ Φυλλίδας μετὰ τὴν εἰς Χαιρώνειαν ἐπιστροφὴν του μὲ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς παλαιούς συν-

τρόφους του. Τους στενοτέρους ἐκ τούτων ἐπεσκέφθη κατ' ἀρχάς κατ' οἶκον, ἄλλους συνήντησεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ λουτρά, τὰ ὅποια ἦσαν συνηνωμένα μετὰ τὰ γυμναστήρια. Ἦτο δὲ ἀκόμη ἐν χρήσει εἰς τὴν Χαιρώνειαν τὸ λουτρόν,

καὶ ὁλοτελῶς ἐρημωθῇ ἡ παλαίστρα καὶ τὸ γυμνάσιον. Πρῶτος ὁ Φιλοκλῆς, ὅταν ὁ Φυλλίδας τοῦ ἐφθασεν εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην, καθ' ἣν συμφώνως μετὰ τὴν παλαιότεραν τῶν παίδων ἀγωγὴν ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ τὴν σωματικὴν γύμνασιν,

ΛΕΙΑ ΑΡΠΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΝΕΩΝ.

ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες διετήρησαν καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τούτους χρόνους τὴν πρὸς συχνотάτην λουσιν μεγάλην ἀγάπην τῶν, ἐνῶ παρημέλησαν ὅλως διόλου τὴν ἄλλοτε μετὰ τοσούτου ζήλου ἐπιδιωκόμενὴν σωματικὴν ἀσκήσιν. Καὶ ἐν Χαιρώνειᾳ εἶχον ἐγκαταλειφθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον

εἰσῆγαγεν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ τὴν γυμναστικὴν· διότι αὐτὸς ἤξευρε νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν σωτηρίαν ἐπενέργειαν τῶν σωματικῶν τούτων ἀσκήσεων. Τότε εἶχεν ἀνεγείρει δι' ἰδίων ἐξόδων καὶ τὴν παλαίστραν τῆς πόλεως καὶ φροντίσει πρὸς ἐξεύρεσιν ἱκανωτάτου τῆς γυμναστικῆς διδασκάλου, αὐτὸς

δὲ παρεκίνησε πολλοὺς τῶν συμπολιτῶν του νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ γυμναστήριον. Οὕτως ἀνεβίωσε βαθμὴδὸν καὶ ἐξετιμῆθη ἐν τῇ πατρίδι του ἡ γυμναστικὴ τέχνη, ἀνθοδομήθη τῇ πρωτοβουλίᾳ του ὁ χώρος τοῦ παλαιοῦ γυμνασίου, ὅπου ἡ νεολαία ἡσκέετο τακτικῶς καὶ ἀνεπτύχθη εὐγενὲς τις ἀμιλλα ἐν τῇ γυμναστηρίῳ. Ὁ Φυλλίδας ὑπῆρξε πάντοτε μεταξὺ τῶν ὁμηλικίων του ὁ ρωμαλεώτερος γυμναστής καὶ διὰ τοῦ ζωηροῦ, ἀποφασιστικοῦ καὶ ἐνεργητικοῦ χαρακτήρος του ἀπέκτησε μετὰξὺ αὐτῶν ὑπεροχὴν τινα, ἥτις παρ' οὐδενὸς διεφιλονεικεῖτο. Ἀπὸ παιδῶν μάλιστα οἱ πλεῖστοι εἶχον ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, διότι μὲ τὰ σπάνια ἐκεῖνα προσόντα τῆς σωματικῆς ρώμης συνήνου καὶ ἄλλην τινὰ ἡμερότητα τοῦ ἡθους καὶ ἀγαθότητα τῆς καρδίας καὶ ἕκαστος εὗρισκε παρ' αὐτῷ εἰς κάθε περίστασιν προστάτην ὁμοῦ καὶ φίλον.

Διὰ τοῦτο ἐδεξιώθησαν τὸν Φυλλίδαν οἱ παιδικοὶ του φίλοι μὲ ἀνοικτας ἀγκάλας ἅμα ἐπιστρέφοντα ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ εὐθὺς ἔλαβεν οἷτος μετὰξὺ αὐτῶν τὴν προτέραν θέσιν. Ἡμιλλῶντο δ' ἐκεῖνοι τίς πρῶτος νὰ δείξῃ τὴν μεγαλειτέραν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ ἕκαστος ἠθέλε νὰ δώσῃ ἐπὶ τῇ ἀφίξει του μέγα γεῦμα. Οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν ἦσαν κοινωνικώτατοι ἄνθρωποι, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτοῖς πρέπον, ὥς σήμερον πολλαχοῦ συμβαίνει, νὰ ζητῆται κάθε εἰδους συναναστροφή ἐν τοῖς ξενοδοχείοις καὶ εἰς παρόμοια καταστήματα, διὰ τοῦτο συχνότατα συνήρχοντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς γεύματα καὶ ἄλλας κατ' οἶκον διασκεδάσεις, προθύμως δραττόμενοι πάσης πρὸς τοῦτο εὐκαιρίας. Ἰδίᾳ δὲ ἐωρτάζετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ αἰσία ἀφίξις τῶν ἐπὶ μακρὸν ἀπόντων φίλων. Καὶ ὥς ἐκ τούτου ὁ Φυλλίδας αὐτὸ τοῦτο ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοιούτων προσκλήσεων. Ἐπειδὴ ὅμως προὔτιμα κατὰ τὰς πρώτας ἐβδομάδας νὰ μένῃ τὸ ἐσπέρας πλησίον τῶν γονέων του καὶ τῆς Χαριτοῦς του, παρεκάλεσε τοὺς φίλους του νὰ ἔχωσιν ὀλίγην ὑπομονὴν ἀκόμη, μέχρις οὗ συνοικειωθῇ μὲ τὴν νέαν κατάστασιν τῶν καθ' ἑαυτὸν, μυηθῇ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἔργων του καὶ ἐνὶ λόγῳ ἡσυχάσῃ. Ὅτε ἐώρτασε πανηγυρικῶς τοὺς ἀρραβῶνας παρήσαν καὶ τινες τῶν καλλίστων φίλων του καὶ τότε ἐπέμειναν ὅλοι ὁμοῦ καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὑποσχεθῇ πότε θὰ ἔλθῃ εἰς γεῦμα, πρὸς τιμὴν του παρ' αὐτῶν δοθησόμενον. Ὑποσχέθη λοιπὸν εἰς τὸν Χαρίλαον, τὸν στενότερον τῶν φίλων του, ὅστις ὅλως ἀφωσιωμένος πρὸς τὸν Φυλλίδαν διεκρίνετο μετὰξὺ τῶν ἄλλων ὥς γλυκύτατος καὶ ἡμερώτατος τὸν χαρακτήρα καὶ πολλάκις διὰ τοῦτο ἐπροστατεύθη παρ' αὐτοῦ, ὅτι μεθαύριον εἶνε πρίθυμος νὰ συνδιασκεδάσῃ μὲ τοὺς φίλους του. Τὸ δὲ δοθὲν γεῦμα ἔγινε μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀφίξεως τοῦ φίλου των ἢ διὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῶν ἀρραβῶνων του.

Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Χαρίλαου κατὰ τὴν ὥρισμένην περὶ τὸ ἐσπέρας ὥραν τὰ πάντα διετάχθησαν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων. Τὰ πρὸς ἐστίασιν ἀνάκλιντρα ἡτοιμάσθησαν, ἐκαλύφθησαν δ' ἄνωθεν διὰ ποικιλοχρῶν ταπήτων· ὁ πλοῦτος τοῦ οἴκου ἐπεδεικνύετο πανταχοῦ, ἐπὶ μικρῶν δὲ τραπεζίων, ἀνακεκλιμένων περίξ πρὸς τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης, ἐτέθησαν ἀργυρᾶ τρυβλία καὶ κύλικες καὶ ἄλλα καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένα καὶ ποικιλόμορφα ἀγγεῖα, κομποὶ ἐξ ὀρειχάλκου λυχνοστάται, ἀπὸ τῶν χαριέντως ἀναπεπταμένων βραχιόνων τῶν ὁποίων θ' ἀνηρτῶντο αἱ λυχνίαι. Φιλοκάλως ἐνδεδυμένοι ὑπηρεταί, νεαροὶ πάντες, ἡσχολῶντο εἰς τὴν πρέπουσαν διευθέτησιν, καθαρισμόν καὶ διακόσμησιν τῆς αἰθούσης καὶ τῶν τραπεζῶν. Οἱ προσκεκλημένοι συνδαιτυ-

μόνες ὅλοι ἦσαν ὁμήλικες τοῦ Φυλλίδα, ὅταν δὲ οὗτος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐλούσθη, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ φίλου του, καθὼς τοῦτο ἀπῆτουν τὰ καλὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐορτασίμως ἐνδεδυμένος, μὲ λαμπρὸν ὑπόδεσιν καὶ μυρωμένην κεφαλὴν, καὶ εὗρεν ἤδη τοὺς πλείστους ξένους συνηθροισμένους, πάντες ἐσπευσαν φιλοφρόνως πρὸς δεξιῶσιν του καὶ μετ' ἐγκαρδίων εὐχῶν τὸν συνεχάρησαν. Διότι ἡ φήμη τοῦ χαρμοσύνου ἐκείνου οἰκογενειακοῦ γεγονότος εἶχε διαδοθῇ ἤδη εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ ὀλίγοι βέβαια ἐκ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νεολαίας ἐφθόνησαν καὶ δὲν ἐχάρησαν ἐπὶ τῷ εὐτυχίματι τοῦ Φυλλίδα.

Ἐνῷ οἱ νέοι φίλοι περιεφέροντο εἰς τὴν στοὰν ἐν ζωηρᾷ συνομιλία, προσῆλθε καὶ ἕτερος ξένος, τοῦτον δ' ἠκολούθει καὶ ἄλλος, ὅστις δὲν ἦτο προσκεκλημένος καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις προὔξενεσε δυσαρέσκειάν τινα εἰς τε τὸν φιλοξενούντα καὶ τοὺς φιλοξενουμένους. Οὗτος ἦν ὁ γνωστὸς ἡδὴ ἡμῖν Θράσυλλος ἐξ Ἑλατείας, ὅστις ἀπὸ τινων ἡμερῶν διέτριβε πάλιν ἐν Χαιρωνείᾳ. Ἐπίτηδες ὅμως ὁ Χαρίλαος δὲν τὸν προσεκάλεσε, διότι οὔτε ὁ Φυλλίδας, οὔτε, οἱ λοιποὶ φίλοι του ἦσαν συμπαθῶς πρὸς τὸ ἄτομον τοῦτο διατεθειμένοι. Καὶ ὅμως ὁ Θράσυλλος προσεπάθει πάντοτε νὰ προσκολλᾶται εἰς αὐτοὺς μετὰ τινος φορτικότητος μάλιστα. Εἶχε συναντήσῃ τὸν Κτησιφῶντα, μεταβαίνοντα εἰς τοῦ Χαρίλαου, καθ' ὁδόν, καὶ ἐπειδὴ τὸν εἶδε ἐορτασίμως ἐνδεδυμένον, τὸν ἠρώτησε: „Θὰ ἦσαι βέβαια γιὰ κανένα τραπέζι, καὶ εἰ ποῖό;“ Ὅταν ὁ Κτησιφῶν ἀπήντησεν, ὅτι ὁ Χαρίλαος δίδει εἰς τοὺς φίλους του γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Φυλλίδα, ὁ ὁποῖος προχθὲς ἡρραβωνίσθη, ὁ Θράσυλλος εἶπε: „Α, ὁ Χαρίλαος εἶνε στενὸς φίλος μου, καὶ δὲν θὰ τὸν κακοφάγῃ, ἀν ἔλθω μαζὶ Σου.“ ἔπειτα πρέπει νὰ συγχαρῶ καὶ τὸν Φυλλίδαν, διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ὁποίου,“ ζεῦρε; πόσον χαίρω“. Ὁ Κτησιφῶν ἐγνωρίζεν, ὅτι ἡ χαρὰ τοῦ Θρασύλλου ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ Φυλλίδα δὲν ἦτο καὶ τόσο πολὺ μεγάλη, ἥξευρε δ' ἐπίσης, ὅτι δὲν ἠθέλε φέρεῖ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιθυμητὸν συνδυασμόνα συμπαράσῳρων τὸν ὑπὸ πάντων ἀποφευγόμενον νεανίαν, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἢ μᾶλλον ἐπιβληθεῖσαν τοῦ δυσαρέστου ἐκείνου γνωρίμου ἐπιθυμίαν καὶ ἐκ τῆς στοιχειωδεστεράς φιλοφροσύνης ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ προετοιμηθῇ, ὅτι ἡ συνοδεία του τῷ ἦτο καὶ εὐάρεστος.

Ὅταν ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς εἰσόδου ὁ Θράσυλλος μετὰ τοῦ Κτησιφῶντος, ἔτρεξε πρὸς δεξιῶσιν του ὁ Χαρίλαος, ὥς φιλόφρων οἰκοδεσπότης καὶ τῷ εἶπε: „Α, φίλε Θράσυλλε, ἔρχεσαι εἰς κατὰλληλον ὥραν· θὰ λάβῃς βέβαια μέρος εἰς τὴν εὐωχίαν μας. Ἄν ὅμως ἦλθες δι' ἄλλον λόγον, ἄφησε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τοῦ παρόντος. Χθὲς ὅλην τὴν ἡμέραν ποῦ Σε ζητοῦσα, διὰ νὰ Σε προσκαλέσω δὲν Σ' εὗρήκα.“ Ὁ Θράσυλλος ἐζήτησε συγγνώμην, διότι ἀπρόσκλητος εἰσβιάζει τὴν εἰσόδον τοῦ συμποσίου· ἀλλ' ἡ ἰδέα, ὅτι θὰ περάσῃ ὅλην τὴν νύκτα μετὰ τόσοι φίλων, καὶ ὅλων καλῶν, τὸν προσεῖλκυσε, ἔπειτα καὶ ἡ καρδιά του τὸν ἐβίασε νὰ ἴδῃ τὸν Φυλλίδαν καὶ νὰ τὸν συγχαρῇ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπῆγε μεθ' ὁρμῆς πρὸς τὸν Φυλλίδαν καὶ χαιρετίσας ἐσφιγξέ τὴν χεῖρά του. „Μακάριος Σὺ“, εἶπε, „πόσον χαίρω διότι Σε ἠνόνησε τόσο ἡ τύχη καὶ Σ' ἠύλογησε. Πόσον ὥραϊον καὶ πλούσιον μέλλον ἀνοίγεται ἐμπρὸς Σου. Δὲν ἔμπορῶ νὰ Σοι περιγράψω τὴν χαρὰν μου, πόσον ἐχάρην ὅταν ἤκουσα τὴν ἀγγελίαν τοῦ εὐτυχήματός Σου τούτου. Ἀλλ' εἶμαι ὀλίγον κακίωμένος μαζὶ Σου, Φυλλίδα, διότι τὸν παλαιὸν φίλον Σου, ποῦ Σ' ἀγαπᾷ τόσο, δὲν τὸν συλλογίσθηκες καθόλου

ἀκόμη. Τόσος καιρὸς πέρασε ἀφ' οὗτο ἐπέστρεψες, καὶ ἀκόμη δὲν ἔχασες ὀλίγον καιρὸν διὰ νὰ ἔλθῃς καὶ νὰ μ' εὗρῃς, τῶρα ποῦ εἶμαι μάλιστα τόσον συχνὰ εἰς τὴν Χαϊρώνειαν.

Ὁ Φυλλίδας δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ σκεφθῇ, οὔτε ἐπίστευσέ ποτε, ὅτι ὁ Θράσυλλος ἦτο τόσον καλὸς φίλος του. Αὐτὸς τοῦλάχιστον τὸν ἀπέφευγε, ὁσάκις ἠδύνατο. Ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ ἐν Ἀθήναις ἦσαν ὁμοῦ· ἀλλὰ καίπερ γνωρίζομενοι ἐκ τῶν προτέρων, κατὰ πάντα ὁμοῦ τρόπον ἀπέφευγον ἀλλήλους ἐκεῖ ἐν τῇ ξένῃ. Ὁ Φυλλίδας ἀπηχθάνετο καὶ περιφρόνει τὸν ἐκλυτον βίον, τὸν ὁποῖον ἔζη ἐκεῖ ὁ Θράσυλλος, καὶ οὐτὸς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν ἠθέλε νὰ ἔχῃ μάρτυρα τῆς διαγωγῆς του αὐτὸν τὸν Φυλλίδαν, τοῦ ὁποῖου ἐγνώριζε το ἀγνὸν καὶ ὑπερήφανον φρόνημα. Πᾶν ὅτι, ὁ Φυλλίδας κατὰ τὰς πρώτας ταύτας μετὰ τὴν ἀφίξιν του ἐβδoμαδάς ἔμαθε περὶ αὐτοῦ δὲν συνετέλει καθόλου νὰ ἀναζητήσῃ τὸν παλαιὸν γνώριμον. Ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην νὰ φανῇ ψυχρὸς. Ἐζήτησε λοιπὸν συγγνώμην, λέγων ὅτι ἐμάνθανε μὲν ἐνίοτε περὶ τῆς εἰς Χαϊρώνειαν ἀφίξέως του, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τότε, ὅτε

ἤδη εἶχεν ἤδη ἀφήσει τὴν πόλιν· καὶ διὰ τοῦτο ματαίως πολλάκις τὸν ἀνεζήτησε, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του δ' ἄλλως ἔμενεν ἀπὸ τινος μακρὰν τῶν φίλων του, ἐνεκα τῶν διαφορῶν ἀσχολιῶν, εἰς αἷς εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιδεδομένοις. Ὁ Θράσυλλος δὲν ἔλειπεν εὐθὺς νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν συνήθων αὐτῷ ὑπαινιγμῶν καὶ σκωμμάτων, καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ, ὅτι αἱ ἀσχολίαι αὗται κυρίως τὴν Χαρίτω θ' ἀφορῶσι βέβαια, ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ Χαρίλαος προσκαλὼν τοὺς φίλους του νὰ κατακλιθῶσι περὶ τὴν τράπεζαν.

Οἱ συνδαιτυμόνες κατεκλίθησαν, οἱ δὲ δοῦλοι ἔλυσαν τὴν ὑπόδεσιν αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἐπλυνον τοὺς πόδας των καὶ προσέφερον ὕδωρ πρὸς νίψιν τῶν χειρῶν. Τότε παρετέθησαν καὶ αἱ τράπεζαι, πρὸ ἐκάστου ἀνακλίντρου μία, ἐκομίσθησαν δὲ καὶ τὰ φαγητὰ καὶ ἐμοιράσθη ὁ ἄρτος ἀπὸ ἐλαφρῶν κανίστρων. Κατὰ τὴν ἐστίασιν συνδιελέγοντο οἱ νέοι ὁμοτράπεζοι μετὰ φαιδρᾶς ζωηρότητος, κύριον δὲ θέμα τῆς ὁμιλίας των ἀπετέλει ἡ ἀνάμνησις τῶν παιδικῶν συμβάντων, εἰς ὅσα ὅλοι ὁμοῦ ἔτυχε νὰ ἔχωσι μέρος. Ἀλλὰ τὰ σχολικὰ ἦσαν τὸ κυριώτερον κεφάλαιον.

[ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.]

(ἔπεται συνέχεια.)

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

Διαγωνισμὸς πρὸς συγγραφὴν διδακτικῶν βιβλίων. — Ἐπεισέδρα τοῦ πρώτου διαγωνισμοῦ. — Τὰ διδακτικὰ βιβλία καὶ ὁ πέμπτος ἄθλος τοῦ Ἡρακλέους. — Ἡ ἀφίξις τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης. — Ἡ πρὸς τὴν βασιλίσσαν ἀγάπη. — Τὸ σχολεῖο τῆς Βασιλίσσης!

Ἐν Ἀθήναις, 27. Ὀκτωβρίου.

Ἡ πρώτη Νοεμβρίου, ἥτις ἔρχεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἔχει μεγίστην διὰ τὴν Ἑλλάδα σημασίαν· κατ' αὐτὴν λήγει ἡ πρὸς ὑποβολὴν διδακτικῶν βιβλίων εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας προκηρυχθέντα διαγωνισμὸν προθεσμία· ἐκ τῶν βιβλίων τούτων „ἐγκριθήσεται, κατὰ τὴν φράσιν τῆς προκηρύξεως, δι' ἑκάστον μάθημα καὶ διὰ μίαν τετραετίαν (ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1888) ἐν βιβλίον, τὸ σχετικῶς κρείσσον κατὰ παράθεσιν πρὸς τὰ συνυποβληθησόμενα διὰ τὸ αὐτὸ μάθημα.“ Ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ τροφὴ ἣν ἡ Ἑλλὰς θὰ παράσχωι εἰς ἑκατοστύας χιλιάδων ἑλληνοπαίδων ἐπὶ τετραετίαν (τὰ δὲ ἔτη ἔχουσι διπλὴν ἀξίαν εἰς τὰ νεαρὰ ἔθνη ὡς καὶ εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ) ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πρώτης Νοεμβρίου.

Φαντάζεσθε ποία ἀγωνιώδης προσδοκία ἄρχεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας· περιουσία ὁλόκληρος διὰ τινος, ὁ ἐπιούσιος ἄρτος δι' ἄλλους κρέμανται ἐκ τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου· Ὑποχρεωτικὸν ὄντος ἐκάστου ἐγκρινόμενου βιβλίου, πάντα τὰ ὅμοια καταργοῦνται ἀνεκκλητήως ἐπὶ τετραετίαν καὶ στερεῖται ἡ χρηματοφόρος πηγὴ καὶ ἐκλείπει ὁ πόρος τῶν συγγραφέων. Ἐτέρωθεν δὲ τὸ εἰσόδημα εἶνε οὐχὶ ἀνάξιον λόγου· εἴκοσι καὶ τριάκοντα, εἰ μὴ πλείονες, χιλιάδες δραχμῶν κατὰ τὴν τετραετὴν περίοδον, μεθ' ὅλην τὴν τυποκλοπίαν, ἥτις προξενεῖ ἀληθῆ θραῦσιν ἐν Ἑλλάδι. Δι' ὃ οὐδὲ καθηγῆται τοῦ Πανεπιστημίου ἀπαξιοῦσι ν' ἀποδιδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀφ' οὗ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ *mat de Cocagne* τούτου ἀναμύνει αὐτοὺς ἀξίον τῆς ἀναρριχίσεως ἐπαθλον.

Κατὰ τὸν πρώτον, τὸν πρὸ τετραετίας Διαγωνισμὸν πολλοὶ ὑποτιμῶντες τὰ πράγματα ἢ ὑπερτιμῶντες ἑαυτοὺς εἶχον τὴν ἀφελῆ ἀλαζονείαν ν' ἀπόσχωσι αὐτοῦ καὶ ἀπεσύρθησαν, ὡς ὁ Πηλεΐδης, ὑπὸ τὰς σκηνάς των μηνιόντες. Ἀλλ' ὅτε ἐφθασε μέχρι τῶν ὧτων αὐτῶν ἡ γλυκεῖα κλαγγὴ με-

τροῦμένων νομισμάτων, τάχιστα ἐξῆλθον πάνοπλοι, καὶ ἔδραμον εἰς τὸ πεδῖον τοῦ ἀγῶνος.

Ἀληθῶς ὁ Διαγωνισμὸς οὗτος πολλῶν εἶχε ταραξῇ τὰ νεῦρα· οἱ ἀντιφρονούντες δὲ εὗρισκον καταλλήλους λέξεις ὅπως τὸν ἐξευτελίσωσι δεόντως.

„Οὐδαμοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἀνεφώνουν, τελεῖται διαγωνισμὸς· μόνον ἐν Ῥωμανίᾳ συμβαίνει ἡ μωρία αὕτη· πῶς ἐκλέγομεν τὰ πρότυπά μας πρὸς μίμησιν! ἐμιμήθημεν τοὺς φορολογικοὺς ἐπὶ τῶν κτηνῶν νόμους τῆς Τύνιδος καὶ τῶρα μιμούμεθα τοὺς Βλάχους διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν μας! Τὸ πνεῦμα νὰ ὑποβληθῇ εἰς διαγωνισμὸν! ἡ ἐπιστήμη εἰς ἐγκρισιν, ὡς ἐπὶ δημοπρασίας!

Οἱ φίλοι τοῦ Διαγωνισμοῦ ἐλάμβανον τὸ ριπτόμενον χειρόκτιον καὶ ἀπῆντων:

— Οἱ φορολογικοὶ ἐπὶ τῶν κτηνῶν νόμοι οὐ μόνον εὐδοκιοῦσι πλείους παρέχοντες ἤδη εἰς τὸ κράτος εἰσπράξεις τῶν πρὸ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆρξαν ἀληθῆς σεισάχθεια ἀπαλλάξασα τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς φοβερᾶς δεκάτης· ὁ δὲ διαγωνισμὸς τῶν διδακτικῶν βιβλίων ποῖον δύναται νὰ βλάψῃ; Μέχρι τοῦδε οὐδεὶς ἐλεγχος ἐνηργεῖτο· ὑπῆρχε μὲν ἄλλοτε ἐπιτροπεία τις ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἀλλ' αὕτη παρεῖχεν εὐχερέστατα τὴν ἐγκρισίν της εἰς πᾶν ὑποβαλλόμενον βιβλίον, ἥρκει μόνον νὰ μὴ προσέβαλλε τοῦτο τὴν θρησκείαν ἢ τὸ πολιτικὸν καθεστῶς, ἀδιαφοροῦσα καθ' ὁλοκληρίαν περὶ τῆς διδακτικῆς αὐτοῦ ἀξίας. Συνεσπείρευθη κατὰ μικρὸν τόση ἀμάθεια καὶ ἀσυνειδησία ὑπὸ ἐξώφυλλα διαφορῶν σχημάτων ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῶν βιβλιοπωλείων, πνιγρὰν δυσοσμίαν ἐκπέμπουσα ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὥστε ἀπηγεῖτο Ἡρακλῆς ὅπως ἐκφορήσῃ τὴν ὄνθον ταύτην τῶν βοσκημάτων τοῦ Αὐγείου, παροχετεύσας τὸν Ἀλφειὸν, καὶ τὸν Πηνειὸν ἔκρουεν δι' ἄλλης ἐξόδου ποιήσας, ὡς λέγει ὁ Ἀπολλόδωρος. Τὸν ἄθλον τοῦτον θὰ ἐκτελέτῃ ὁ Διαγωνισμὸς”